

Wyrok z dnia 23 września 2004 r., III CK 382/03

Wydanie rzeczy ruchomej stanowiącej przedmiot darowizny może nastąpić nie tylko przez jej fizyczne przekazanie obdarowemu, ale także sposobami wskazanymi w art. 348 zdanie drugie oraz art. 349-351 k.c.

Sędzia SN Henryk Pietrkowski (przewodniczący, sprawozdawca)

Sędzia SN Irena Gromska-Szuster

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz

Sąd Najwyższy w sprawie z powództwa Gminy Miasta B. przeciwko Teatrowi Ludowemu w K. przy interwencji ubocznej Gminy Miasta K. o wydanie rzeczy, po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 23 września 2004 r., na rozprawie kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 26 marca 2002 r.

uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 26 marca 2002 r. oddalił apelację powodowej Gminy od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie, oddalającego powództwo o nakazanie wydania pozwanemu Teatrowi Ludowemu w K. szczegółowo wymienionych w pozwie rzeczy ruchomych, które według twierdzeń podanych w pozwie strona powodowa nabyła na podstawie umowy darowizny zawartej w zwykłej formie pisemnej w dniu 9 lutego 2000 r. z „Teatrem Ewy D.”.

Sąd Apelacyjny, podzielając stanowisko strony powodowej, że umowa z dnia 9 lutego 2000 r. jest umową darowizny przedmiotów majątkowych opisanych w dołączonym do niej załączniku, uznał ją za nieważną ze względu na niezachowanie wymaganej formy aktu notarialnego (art. 73 § 2 zdanie pierwsze w związku z art.

890 § 1 zdanie pierwsze k.c.) i braku jej konwalidacji przez spełnienie przyrzczonego świadczenia (art. 890 § 1 zdanie drugie k.c.).

Kasacja strony powodowej oparta została na podstawie naruszenia prawa materialnego – art. 890 § 1 k.c. przez błędną wykładnię, polegającą na uznaniu, że spełnienie przyrzczonego świadczenia mogło nastąpić tylko wskutek fizycznego przejęcia władztwa nad przyrzczoneymi rzeczami. Skarżąca podniosła, że przez spełnienie świadczenia należy rozumieć zarówno przypadek, w którym zawarto umowę o skutkach tylko zobowiązujących i jednocześnie lub później spełniono świadczenie, jak też przypadek, który miał miejsce w rozpoznanej sprawie, gdy umowa wywołała podwójne skutki, zarówno zobowiązujący, jak i rzeczowy. Zdaniem skarżącej, przekazanie rzeczy oznaczonych w załączniku do umowy darowizny jako rzeczy oznaczonych co do tożsamości nastąpiło w momencie złożenia oświadczenia o przyjęciu darowizny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Umowa darowizny ma charakter konsensualny; stanowi czynność prawną zobowiązującą, która wywierający także inne skutki prawne (art. 155, 156, 510 i 1052 k.c.). Przedmiotem darowizny może być określona kwota pieniężna, rzeczy ruchome, nieruchomości, zespół rzeczy lub prawa majątkowe; może obejmować całą rzecz albo jej część ułamkową.

Do ważności umowy darowizny wymagane jest złożenie oświadczenia woli przez darczyńcę w formie aktu notarialnego (art. 890 § 1 zdanie pierwsze k.c.), a niezachowanie tej formy powoduje nieważność umowy darowizny (art. 73 § 2 k.c.). Od tej zasady ustawodawca wprowadził wyjątek, że umowa darowizny zawarta bez zachowania tej formy staje się ważna, jeżeli przyrzczone świadczenie zostało spełnione (art. 890 § 1 zdanie drugie k.c.). W nauce prawa dyskusyjne jest zagadnienie, czy o spełnieniu świadczenia w rozumieniu art. 890 § 1 k.c. można mówić w przypadku zawarcia umowy darowizny wywołującej w normalnym obrocie podwójne skutki (zobowiązujący i rozporządzający). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 grudnia 1980 r., I CR 487/80 (OSNCP 1981, nr 7, poz. 137), uznał, że przez spełnienie świadczenia należy rozumieć zarówno przypadki, w których zawarto umowę o skutkach tylko zobowiązujących i jednocześnie lub później spełniono świadczenie, jak też przypadki, w których zawarto umowę wywołującą podwójne skutki, tak że rozporządzenie nastąpiło z mocy samej umowy. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela ten pogląd. Za trafne uznać

należało także stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że umowa zawarta przez strony jest „darowizną przedmiotów majątkowych opisanych w załączniku do umowy”, co – przy bliższej analizie treści tego załącznika, której Sąd Apelacyjny jednak nie przeprowadził – może prowadzić do wniosku, iż przedmiotem zawartej przez strony umowy darowizny są rzeczy oznaczone co do tożsamości. Umowa darowizny rzeczy oznaczonych co do tożsamości, zgodnie z art. 155 § 1 k.c., wywołuje podwójny skutek, a więc zarówno zobowiązujący, jak i rozporządzający. Oznaczałoby to, że spełnienie przyrzeczonego świadczenia nastąpiło, a zatem niezachowanie przez darczyńcę formy notarialnej oświadczenia woli nie zrodziło – jak przyjął Sąd Apelacyjny – skutku w postaci nieważności umowy.

Gdyby nawet uznać, że przedmiotem darowizny były rzeczy oznaczone tylko co do gatunku rozważenia wymagała – w zakresie szerszym niż to uczynił Sąd Apelacyjny – kwestia, czy zostały one wydane obdarowanej Gminie. Wbrew stanowisku przyjętemu przez Sąd Apelacyjny, o wydaniu obdarowanemu przyrzeczonej rzeczy można mówić nie tylko wówczas, gdy doszło do fizycznego jej transferu (art. 348 zdanie pierwsze k.c.). Z fizycznym wydaniem rzeczy ustawa, zgodnie z art. 348 zdanie drugie k.c., zrównuje wydanie dokumentów, które umożliwiają rozporządzenie rzeczą (np. listu przewozowego). W rozpoznawanej sprawie przypadek ten nie występuje i nie zachodziła potrzeba rozważenia możliwości zastosowania tego przepisu. Do ustalonego stanu faktycznego nie będą miały zastosowania także sposoby przeniesienia posiadania rzeczy wskazane w art. 350 k.c. oraz w art. 351 k.c. (*traditio brevi manu*).

Wydanie rzeczy obdarowanemu następuje także w przypadku przeniesienia posiadania uregulowanego w art. 349 k.c. (*constitutum possessorium*), a zatem wtedy, gdy dotychczasowy posiadacz samoistny rezygnuje z takiego posiadania na rzecz innej osoby, ale chce dalej z rzeczy korzystać na podstawie innego stosunku prawnego, albo nabywca posiadania chce, aby dotychczasowy posiadacz wykonywał jego posiadanie jako dzierżyciel. W tym przypadku przeniesienie posiadania samoistnego następuje w drodze porozumienia stron, bez dokonywania zmian w stanie faktycznego władania rzeczą. Z § 3 umowy wynika, że obdarowana Gmina „przekazuje nieodpłatnie w użytkowanie” darczyńcy przedmioty stanowiące przedmiot darowizny do dnia wykreślenia darczyńcy z rejestru instytucji kultury. Z punktu widzenia przeniesienia posiadania (wydania przedmiotu darowizny),

przewidzianego w art. 349 k.c., treść § 3 umowy darowizny nie jest więc bez znaczenia.

Z przytoczonych względów należało orzec, jak w sentencji (art. 393¹³ § 1 i art. 108 § 2 w związku z art. 393¹⁹ i 391 § 1 k.p.c.).